

A 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendeletben foglaltak alapján

Javaslat a

„Mezőberényi szlovákok énekeškönyve, a Tranoscius.”

települési/tájegységi/ágazati értéktárba történő felvételéhez

Készítette: Benyovszki Mihály

5650. Mezőberény Ady Endre u. 13

Mezőberény 2023 február 27.

.....
Aláírás

ÉRKEZETT 2023 AUG 09.

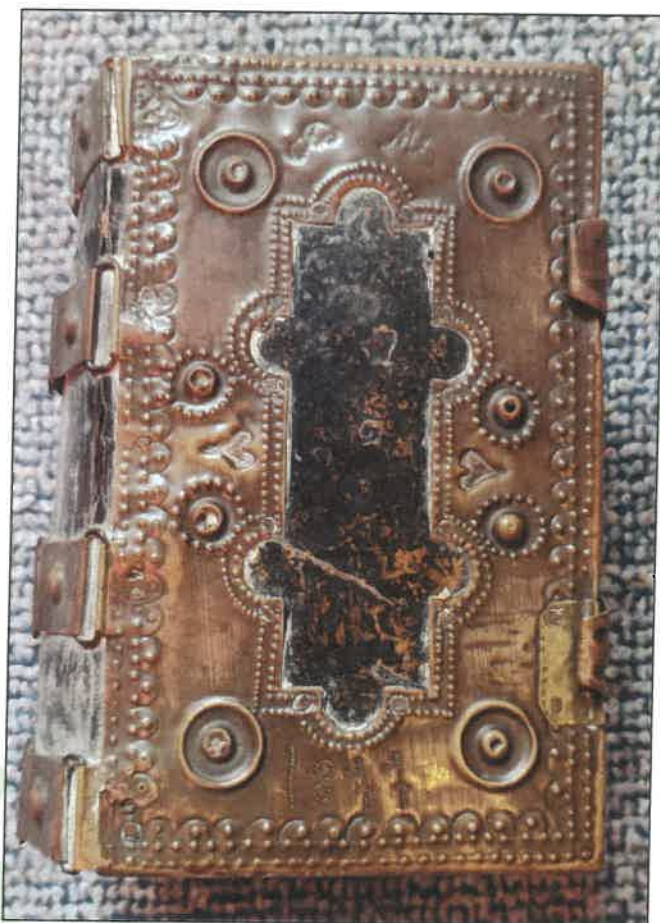
Mezőberényi Polgármesteri Hivatal			
Iktatószám:	T 2197-1	Melléklet:	 db
Érkezett:	2023 AUG 09.		
Előszám:	Utószám:	Előadó:	M. S.

A 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendeletben foglaltak alapján

Javaslat a

„Mezőberényi szlovákok énekeskönyve, a Tranoscius.”

települési/tájegységi/ágazati értéktárba történő felvételéhez

Készítette: *Benyovszki Mihály*

5650. Mezőberény Ady Endre u. 13

Mezőberény 2023 február 27.

.....*Benyovszki Mihály*.....

Aláírás

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó személy neve:

*Benyovszki Mihály**5650. Mezőberény Ady Endre u. 13*

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: *Benyovszki Mihály*Levelezési cím: *5650. Mezőberény Ady Endre u. 13*Telefonszám: *+36-20/ 9-572-752*E-mail cím: *bajusz62@gmail.com*

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: „Mezőberényi kolbászkülönlegesség, a tót fejkolbász”

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár és élelmiszergazdaság☐ egészség és életmód☐ épített környezet☐ ipari és műszaki megoldások☒ *kulturális örökség*☐ sport☐ természeti környezet☐ turizmus

A szakterületi besorolás indokolása: *Az énekeskönyv immár 300 éve kíséri a mezőberényi szlovákok életét, így nyugodtan kijelenthetjük, hogy a szlovákság és egyben városunk kulturális öröksége.*

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

*X igen*amely nemzetiség: *magyarországi szlovákok.*

o nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye.

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

x települési☐ tájegységi☐ ágazatiamely értéktár neve: *Települési Értéktár Mezőberény.*

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása.

Tranoscius. Soha nem hallottam ezt a szót gyerekkoromban, e könyvek említése esetén. Csatos bibliának hívtuk, mi gyerekek. Pedig nem az volt, hanem énekeskönyv. Nagymamákénál (tót, apai ágon) nagyon sok darab volt belőle a sublótba. Nem is nagyon foglalkozott velük senki. A templomba már nagyszüleink nem jártak, de ezeket őrizték. Tudtuk mi gyerekek is, - mert azt mondták - hogy vigyázni kell rájuk.

Későbbiekben azért egyet elkuncsorogtam, hogy legyen nekem is egy ilyen. (most már erre én vigyázok már vagy 35 éve)

Nézegettem, lapozgattam, de sokra nem jutottam, mert még csak olvasni sem volt egyszerű a - talán - gót betűk miatt. Ráadásul, szlovákul nem sok minden tudtam és még apám is csak böngészgetni tudott belőle itt-ott.

Így azután maradt a polcon - néha kiszidolozva-, mint dísz, mint emlék.

Későbbiekben, mikor Berény múltjával, régi berényi tárgyakkal, emlékekkel kezdtem foglalkozni, már a „csatos biblia” megfejtése is könnyebb lett.

Tehát a tények.

A könyvet, már az első idetelepülő szlovákok magukkal hozták és mindennél jobban vigyázták, megbecsülték. Ez nem egy biblia, hanem énekeskönyv. Egyházi énekek gyűjteménye. A könyv szerzője Juraj Tranowsky evangélikus lelkész, aki Liptószentmiklóson élt. Tranowsky az énekeskönyvében Luther és több más kortárs énekköltő énekei mellett credo-énekek, valamint saját költeményei is helyet kaptak.

Első kiadása Lőcsén jelent meg, 1636-ban, akkor még csak 414 énekkel. Eredetileg gót betűkkel nyomtatták, nyelve a cseh kisvárosban, Králicén a XVI. század végén kiadott protestáns Králicei Biblia bibličtinának nevezett cseh nyelve. Tehát sem a nyelv, sem a betűtípus nem passzolt a szlováksághoz teljesen, mégis szerették elfogadták. (valószínűleg az egyszerűbb nyomtatás miatt használták ezeket a betűket és nyelvet.) A könyvben egyre több ének jelent meg, melynek nagy része már Tranowsky szerzeményei voltak. A XIX.

században már közel 1150 ének szerepelt a könyvben. A könyv elmúlt évszázadokban 170 kiadásban jelent meg.

Magyarra is lefordították, de **Mezőberényben** ezt nem használták, legalábbis tudomásom nincs róla. A könyvek legtöbbször **egyszerű** kötésben jelentek meg, a **fedőlapok** gyakran falapok voltak. Nagyobb városokban a helyi, de kisebb településeken vándor **könyvkötők** készítették el a díszes, csatos rézveretet a könyvre. Általában beleírták (belepontozták) a lemezbe a kötés dátumát és a tulajdonos monogramját. Ezzel a megoldással a könyv hosszú évtizedekig használható volt, anélkül, hogy elrongyolódott volna. Ha valami letört, leszakadt róla, a **könyvkötő** újracsinálta, vagy megjavította. (Az én példányom kapocs része is javított. A kapocs „lesarkallta” a szélét és egy kis rézlemez odaszegecselésével lett javítva.)

Az énekeskönyvbe legtöbbször családi adatokat is beírtak, az elején és a hátulján **lévő** üres lapokra. Név, születési **idő**, házasságkötés, gyerekek születése, halálozási dátum. Láttam olyat, **amiből** szinte egy pár generációs családfát is össze lehetne állítani.

Itt had jegyezzem meg, hogy a Tranosciusnak van egy kistestvére is. Ez a „Funebrál”. Kisebb **méretű** és sokkal vékonyabb énekeskönyv, amely szintén a Tranoscius énekeit használja. Ezeket az énekeskönyveket általában temetéseken használták, és így inkább a temetéssel kapcsolatos énekek voltak benne. Kis mérete miatt könnyen elfért a zsebben, vagy akár az ingujjban is.

Nézzük, mit írnak a **szakértők**, muzeológusok, helytörténészek az **énekeskönyvről**.

<https://kantorkepzo.lutheran.hu/85enekeskonyv/170>

Szlovák (biblikus cseh) **nyelvű** énekeskönyv, kiadója és **szerkesztője** Jiřík Tranovský. A 413 **énekből** százötven saját költeménye, s a többi között is **jelentős** azon énekek száma, melyeket korábbi latin vagy

német ének alapján ő fordított. A **szerkesztő** **latin**os **nevéről** később **Tranosciusnak** nevezett **gyűjtemény** azóta több mint nyolcvan kiadást élt meg, és anyaga egyre **bővült**. A 19. században utoljára 1874-ben jelent meg 1148 énekkel.

A **Tranoscius** énekeskönyv több mint kétszáz éves története alatt mélyen beleivódott a szlovák evangélikusok ünnepi és mindennapi kegyességébe. Ezért szokás **Tranovskýt** "szláv Luthernek" nevezni.

Jiřík Tranovský / Transcius / Tranovszky György (1591-1637)
Cseh-szlovák író, költő, egyházi **énekszerző**, evangélikus lelkész. A wittenbergi egyetem hallgatója; később tanító, iskolarektor és lelkész. Hite miatt többször **elűzték** szolgálati helyéről. 1628-ban Magyarországra, Árva várába menekült, 1636-ban Liptószentmiklóson lett lelkész

<https://www.beol.hu/helyi-kozelet/2018/12/megyei-ertek-lett-a-csabai-muzeum-es-a-festogeniusz-orokseg>

Az egyházi pályára lépett **Juraj Tranowsky** az ellenreformáció **időszakában** azt tapasztalta, hogy Magyarország felvidéki vármegyéiben az evangélikusok száma vészesen lecsökkent. Úgy vélte, hogy a rekatolizálástól a híveket csak az egyházi éneklés fellendítésével lehet megóvni. Ezért összeállított egy olyan énekeskönyvet, melyben Luther és más **kortársköltők** énekei, credo-énekek és saját költeményei kaptak helyet. **Első** alkalommal 1636-ban adták ki 414 énekkel. Annyira **népszerűvé** vált, hogy az evangélikus szlovákoknál a mindennapi és ünnepi ájtatosságok alkalmával, istentiszteletek idején **ebből** énekeltek. Békéscsaba újratelepülésekor a **Felvidékről érkező** szlovák ajkú lakosság kultúrája részeként hozta magával a **Tranosciust**, amelyet a liturgia alkalmával és a hétköznapi életben is használtak. Az **énekeskönyvből** tanították az **első** tanítók olvasni a kisgyerekeket, **esküvő** és konfirmáció alkalmával ezt ajándékozták, és az otthonokban is kiemelt helyen tartották. A könyv – gyakran fából készült – fedlapjait díszes rézborítással látták el, csuklós pántok fogták össze, és a fedlapokat kapcsok zárták.

Szűj Rezső: A Kner család útja Gyomáig és a nyomda első évtizede I.

Kner Izidor Tótkomlóson még beszélt olyan öregemberrel, aki emlékezett arra, hogy a nagyapa 1848 előtt pár hétig ott kötötte a könyveket. Azután továbbment, másik faluba, mivel egy-egy húsz-harmincezer lélekszámú község sem tudott *elegendő* munkát adni egyetlen *könyvkötőnek* sem még rövid hónapokra sem.

Említettem, hogy Kner Izidor nagyszülei Gyón *községből* Békésszentandrásra költöztek, hova családi kapcsolatok is *fűzték* őket. „Ezt holtig jó helyé avatta a *környező* községek híveinek hónaljnyi vastag imádságos könyve”

— olvassuk a Félévszázad mesgyéjében.

A szlovák lutheránusok Tranoscius-féle híres énekeskönyve, valamint Luther 1300 oldalas Gesangbuch-ja kötetlenül került forgalomba, ha az eklézsiák 20—30 évenként kinyomtatták. Egyszer meghajtott s egymásba illesztett ívekben szállította a nyomda. A hívek maguk köttették be, ha éppen akadt pénz a háznál, s ha *könyvkötő* érkezett a faluba. A Kner-család kapóra jött, mert ezen a környéken *meglehetősen* elterjedt Tranoscius meg Luther említett könyve. Az öreg Kner kötötte a könyveket, gyermekei pedig „*kétkerekű* taligán meg egy fakó párán” *gyűjtötték* a házról-házra összeszedett kötetnivalót s ugyanúgy szállították házhoz.

Érdekes, hogy a Kner-család nem a közeli Szarvason telepedett le, holott ez akkor valóságos szellemi gócpontja az alföldi lutheránus művelődésnek. Itt működött Réthy Lipót színvonalas könyvnyomtató *műhelye*. A Mezőberényből 1834-ben ide költözött gimnáziumban nem kisebb tanárok tanítottak, mint Ballagi Mór. Greguss Ágost, kik társaikkal együtt adták a munkát a nyomdának. Szarvason jelent meg Réthynél Ballagi Mór Német—Magyar és Magyar—Német szótára. Greguss Futár-ia. Tancsovics tót szótára a már említett Luther és

Tranoscius-féle egyházi kiadványok mellett, továbbá a Magyar Alföldi Kis Képes Kalendárium, amely egyetlen házból sem hiányozhatott. Természetesen egyéb tudom **ánvneőszerűsítő** és hazafias **jellegű** nyomtatványok is napvilágot láttak. Réthy viszonylag **kitűnő** nyomdaüzeme azonban nem rendelkezett könyvkötésszettel. Ennek ellenére Knerék mégsem itt ütötték fel **könyvkötő műhelyüket**, hanem a szomszédos Békésszentandrason.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BEKE_BMMK_42/?query=Tranoscius&pg=80&layout=s

Az **első** nyomtatott Tranosciust 1636-ban adták ki, és 414 éneket tartalmazott. Nevét megalkotójáról, Juraj Tranovskyról kapta, akinek célja az volt, hogy minél több éneket **összegyűjtve** megmentse és **népszerűsítse** vallását. Az énekeskönyv **főként** a szlovák, cseh, lengyel és a dél-alföldi szlovák evangélikusok körében terjedt el, nagy hatást gyakorolva rájuk. Ahogy Bertók Bertalan írta könyvében: „A családi kollektív éneklés gyakorlata bebizonyította Juraj Tranovsky azon felismerését, hogy az énekeskönyv gyakori használata ébren tartja a hívekben a vallásos érzést.” Az igazi szlovák evangélikusok vallásossága pedig nem csupán a templomokban, de a mindennapokban is megmutatkozott. A szlovák családoknál minden házban **fellelhető** volt a nagy becsben tartott énekeskönyv, **melyből** általában annyi darab volt, ahány tagú volt a család. A könyvet olvasó vallásos személyek az életükben **végbemenő** minden eseményhez, ünnephez, örömhöz-bánathoz megtalálták a könyvben a **megfelelő** éneket. A Tranoscius 1636-tól 1925-ig **fraktúrbetűs** nyomással készült. Az énekeskönyv - mind **külső** megjelenése, mind a belívek tekintetében - szemtel **gyönyörködtető** volt. A könyveket **bőrrel** borították, és szokás szerint mintával gazdagított rézlemezekkel verték ki, amely egyrészt az elhasználódástól óvta meg, másrészt látványos megjelenést biztosított számukra. A Tranoscius ezáltal nem csak a családi és egyházi életben hagyott nyomot, de dekoratív megjelenése számos **képzőművészeti** alkotáson is **megfigyelhető** napjainkban is.

Salamon Edina

A békés vármegyei szlovák evangélikus egyház megemlékezett az énekeskönyv kiadásának 300. évfordulóján. Békéscsabán 3 napos ünnepséget tartottak, ahová özönlöttek a **környékből** a „tót atyafiak”. Többek között nagy létszámban **Mezőberényből** is.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesmegyeiKozlony_1936_3/?query=tranoscius&pg=209&layout=s

Szeberényi Gusztáv dr.: Az evangélikusság a Tranosciusnak köszönheti fennmaradását.

A Tranoscius 300 éves évfordulójával kapcsolatban Szeberényi Gusztáv dr. igazgató-lelkész a Békéscsabai Evangélikusok Lapjában érdekes visszaemlékezést írt, amelyből a következő részleteket közöljük:

— Irodalomtörténeti szempontból is egyedülálló dolog, hogy egy énekeskönyv — eltekintve kibővítésétől — 300 éven át megtartsa eredeti beosztását, és hogy nyelvezetileg

ugyanúgy énekeljük ma a Tranoscius-énekeket, mint ahogy azokat **ezelőtt** 300 évvel énekelték. Csodálatos egy könyv a Tranoscius, amelyet ellenség és jó barát egyaránt nem tudott megérteni, de annál jobban megértette az **egyszerű** nép.

— Az kétségen felül álló dolog, hogy ennek a könyvnek nemcsak azok a magyar evangélikusok köszönnek sokat, akik gyermekkorukban még **ebből az énekeskönyvből** énekeltek, vagy akiknek az **elődeik** és apáik használták ezt a drága könyvet, hanem az egész magyarhoni

evangélikus egyház. Nem akarunk túlzó következtetéseket levonni, de az egészen biztos, hogy egyházunk fennmaradását sok százalékban ennek a könyvnek köszönhetjük.

— Nem tudom, tudják-e sokan, hogy ez a könyv egy ma már nem beszélt nyelven íródott: az úgynevezett biblikus nyelven, a „Králická biblia” nyelvén s hogy **szerzője** tulajdonképpen egy lengyel ember volt.

— Ezt a könyvet próbálták helyettesíteni Jozeffy és Szeberini János püspökök egy racionálisabb **szellemű** „Zpevník”-kel, próbálták egyes énekeit tóra lefordítani jeles **költők**. Nem ment! Mert **ezelőtt** több évtizeddel lefordították, legalább is egyes részeit magyarra.

Kudarcot vallottak mindezek a kísérletezések, mert semmi „pótlék”, jó vagy kevésbé jó, népünknel nem tudja pótolni a Tranosciust. A mi evangélikus tót népünk szívóssága és vallásosságának mélysége olyan egyháztörténeti csoda, amit nem csupán az ellenszenvvel **közeledő** meg nem ért, de nem érti meg ennek a népnek egy jó barátja sem.

— Nem hiszem, hogy arra volna példa a világ még valamely evangélikus egyházában, amire példa két dunántúli egyházközség, ahol soha sem vallási ismereteket, sem konfirmációt nem tanítottak tót nyelven s ahol nem voltak sem **tótérzelmű** papok, mégis a nép még ma is a Tranosciusból énekel, amikor az igehirdetés magyar nyelven történik. Ez egy olyan iskola példája a konzervatizmusnak, **amelyről** nekem is a leipzig-i egyetemen az irodalmi különlegességek kapcsán kellett hallanom egy német egyetemi tanártól.

— Ezeknek **előrebocsátása** után nem mellékkörülmény ez sem, hogy a Tranoscius evangélikus egyházunk **sorsdöntő** napjaiban, a harmincéves háború **szörnyű** rombolásainak idejében keletkezett.

— Az 1610 i zsolnai zsinat után 25 évre látott napvilágot ez a könyv, amikor felvidéki evangélikus tót gyülekezeteink nélkülözték ez istentiszteletekhez olyan elengedhetetlenül szükséges énekeskönyvet. A lelkészek leginkább írott agendákat használtak. S az énekek apáról-fiúra szálltak a hívek között. A cseh morva atyafiak énekeskönyve nagyon drága volt és a jezsuiták ügybuzgósága folytán, okik **lehetőleg** minden evangélikus könyvet elégettek, nehezen volt kapható ez az énekeskönyv. Ezek a körülmények tették olyan

szükségessé a *Tranoscius* megjelenését.

— *Tranovszky György*, a könyv **szerzője** a cseh morva atyafiak énekeskönyvét használta fel és a maga zseniális zenei tudásával eredeti, saját énekeivel gazdagította az átvett énekeket.

— A SE **első** kiadás, melyet *Tranovszky* **előszóval** látott el, ez ő rendezésében készült és az egyházi év szükségletei figyelembe véve 412 éneket tartalmaz. Ezek közül 73-at maga *Tranoscius* írt, 72-t latinból vagy **németből** fordított a több mint kétszázat a cseh-morva atyafiak **énekeskönyvéből** vett át, **valószínűleg** túlnyomóan olyanokat, amelyek leginkább ismeretesek voltak.

— Saját szerzeményei nagy **költői képességeiről** tanúskodnak. Fordításai olyan sikerültek, hogy **erőben** és a kifejezések szépségét **illetőleg** az eredetivel versenyeznek. Itt különösen az *Ein' feste Burg...* fordítására gondolok, amely olyan szép, hogy az eredetit a kifejezések szépségével utoléri.

— A *Tranoscius* folyton **bővült** a nem sok idő múlva megháromszorozódott- énekeinek száma.

— **Összegyűjtöttük** ennek a könyvnek összes Békéscsabán lévő, összesen 114 féle kiadását. Ez olyan hatalmas szám, amely megérdemli a csodálatot. S ha valaki látja azt, hogy ebben a legnagyobb, **földművelőkből** álló gyülekezetben a templomok mindig megtelnek buzgó néppel s ennek oka után tudakozódik — a feleletet a *Tranosciua* sokféle kiadása adja meg.

— Öröm tölti el híveinket, hogy az ő *Tranosciusukban* 1200 ének van, és még inkább örülnek annak, hogy ezeknek az énekeknek túlnyomórészét ismerik és éneklük. Még egy ilyen **éneklő** nép aligha van a világon.

7. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett.

2023-ban 300 éves **Mezőberény** és ezzel együtt 300 éves a *Tranoscius* is. Egyetlen tárgy (ha nem is az eredeti idehozott kiadások) ami végigkövette a berényi szlovákokat a **letelepedéstől**

egészen a közelmúltig. Rengeteg forrásból tudjuk, hogy a **Mezőberényben letelepedő** szlovákság már magával hozta az énekeskönyvét a volt **lakóhelyükről**. Nem tudom milyen lehetett az a könyv, de bizonyára már az is vaskos, strapabíró, hisz mindennapos használatra tervezték és akár több nemzedéket is átvészelt. Mindig nagy becsben tartották, hiszen bizonyára nem volt olcsó mulatság a múltban egy ilyen nagy **terjedelmű** könyv beszerzése, bekötetése. A Tranosciusok apáról-fiúra, anyáról leányra szálltak. Az elhaló családtagok könyveit a rokonok, örökösök elrakták, s vagy használták, vagy pedig féltve **őrizték**. Ha valakinek **elfelejtődött** a születési vagy esetleg más adata, elég volt belenézni a család valamelyik énekeskönyvébe és nagy **valószínűséggel** kideríthetőek voltak az **ősök** adatai. Értéktárba való bekerülésének a „**Mezőberény 300.**” évfordulónál jobb alkalom nem is lehet. Nyugodtam elmondhatjuk, hogy a **mezőberényi** tót evangélikus énekeskönyvek (Tranosciusok) valódi történelmi ereklyék, múltunk egy szelete, kulturális örökség ezért mindenképpen ajánlom a Települési értéktárba való bekerülését a „**Mezőberényi** szlovákok énekeskönyve, a Tranoscius.” c. javaslat alapján.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

<https://kantorkepzo.lutheran.hu/85enekeskonyv/170>

<https://www.beol.hu/helyi-kozelet/2018/12/megyei-ertek-lett-a-csabai-muzeum-es-a-festogeniusz-orokseg>

Szj **Rezső**: A Kner család útja Gyomáig és a nyomda **első** évtizede I.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BEKE_BMMK_42/?query=Tranoscius&pg=80&layout=s

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesmegyeiKozlony_1936_3/?query=tranoscius&pg=209&layout=s

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

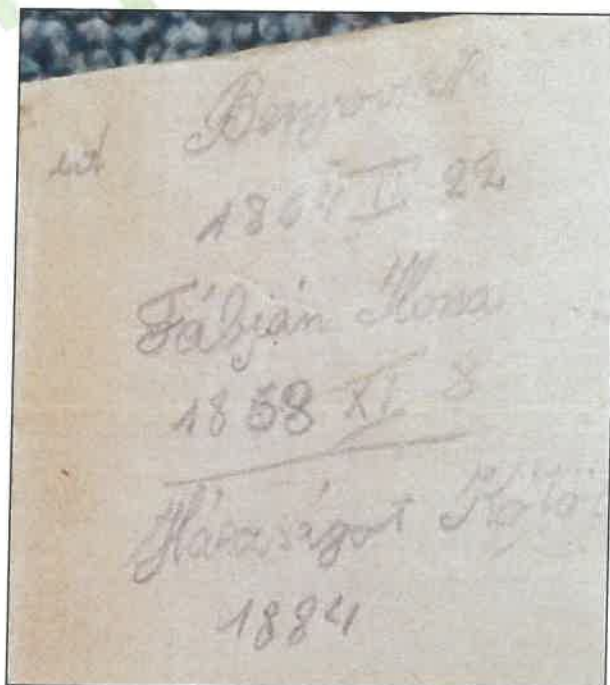
MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés m) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

1.) Fotómelléklet.

Apai dédnagyapám énekeskönyve.
Kiadás dátuma 1928, és újrakötötték
1877-ben.

Az említett Funebrál, a
Tranoscius kisöccse. Jól
láthatóak az arányok, a
Funebrál zsebben is *elférő*,
temetéseken használt
énekeskönyv, gyakorlatilag a
Tranoscius temetkezési
énekeinek kivonata.

2.) Melléklet.

A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3.)MELLÉKLET.

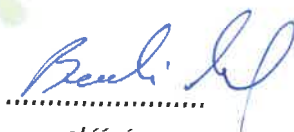
Nyilatkozat.

Alulírott Benyovszki Mihály, hozzájárulok, hogy a Települési Értéktárba való felvételhez elkészített „Mezőberényi szlovákok énekeskönyve, a Tranoscius.” c. javaslatban szereplő képeket, adatokat és információkat a Települési Értéktár Bizottság (egyéb értéktárba kerülés esetén az illetékes értéktár bizottság) az ide illő jogszabályok betartásával szabadon felhasználhatja.

A képek saját tulajdonú fotók, amelyek nem, ott a forrás jelölve.

Mezőberény 2023 február 27.

Benyovszki Mihály.

.....
aláírás

Ajánlás.

A mezőberényi szlovákság már Mezőberénybe történő letelepedésükkor magukkal hozták az énekeskönyvüket, a Tranosciust. Akkor még nem volt rézveretes, csatos mivel ez a megoldás – gyakorlatilag a könyv élettartamát is meghosszabbították vele – csak a későbbiekben terjedt el a helyi könyvkötők és drótosok csinálták a rézveretet.

Nagy becsben tartották, hisz akkoriban a könyv nagy értéket képviselt. Az első tanítók sokszor ebből tanították a kisgyerekeket olvasni. Esküvő és konfirmáció alkalmával a szülőktől a gyerekek Tranosciust kaptak ajándékba. Az üres elő és hátlapokra személyes adatokat jegyeztek fel, legtöbbszörszületési, házasságkötési és elhalálozási dátumokat. Így gyakorlatilag családfa ágak szerepeltek egy-egy könyvben. Otthon fali tékában vagy a szublótban tartották és a templomba menet is félve óvták az esőtől-hótól. Féltek kincsüket kendőbe csavarva vagy más textíliával védték. A könyveket általában a családtagok örökölték, és ha nem is használták, féltve őrizték. Az is megtörtént, hogy a Tranosciust a tulajdonos halálakor vele együtt temették el. A borító rézlemezbe is általában beleírták (belepontozták) a tulajdonos nevét vagy monogramját és születési dátumát. Talán nincs is Mezőberényben olyan szlovák eredetű család, ahol ne lenne fellelhető még napjainkban is egy-két kötet Tranoscius. A Berényi muzeális gyűjtemény is őriz néhány szép darabot. A Tranoscius együtt ünnepel Mezőberénnyel, hisz a község újraterelítések az első idetelepülők szlovák nemzetiségűek voltak. Mezőberény és így az idetelepülő berényiszlovákok Tranosciusa is 300 éves ebben az évben. A mezőberényiszlovákság számára ezért kétszeresen is fontos ez az évforduló. Kultúrtörténeti jelentősége miatt ajánlom a Települési Értéktárba való bekerülését a Benyovszki Mihály által készített „Mezőberényi szlovákok énekeskönyve, a Tranoscius.” c. javaslat alapján.

Mezőberény 2023. március 7.

Csete Gyula

néprajzos muzeológus

.....Csete Gyula.....

aláírás